

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Abstract. The content and importance of contractual work in the war and post-war period are outlined. The main steps of concluding a contract are determined. The main areas of internal control of contractual work are outlined.

Keywords: contract, contractual work, control, journal of contract registration.

УДК 355.018:[338.432+33](477)

РУЙНІВНИЙ ВПЛИВ ВІЙНИ НА АГРАРНИЙ СЕКТОР І ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Шувар І. А., д-р с.-г. наук, професор,
e-mail: shuvaria@ukr.net

Корпіта Г. М., канд. с.-г. наук, доцент,
e-mail: korpita@ukr.net

Шувар Б. І., канд. екон. наук, доцент,
e-mail: bogdansh@ukr.net

Львівський національний університет природокористування

Шувар А. М., д-р с.-г. наук, професор
e-mail: antin@ukr.net

Західноукраїнський національний університет

Анотація. Війна росії проти України завдала значних втрат для економіки України загалом та у сфері сільського господарства зокрема. Тому аналіз витрат та їх характер, зумовлені бойовими діями, а також поточний економічний стан в Україні є актуальними для дослідження. Мета дослідження полягає у визначенні впливу війни в Україні на стан сільського господарства та економіку країни загалом. Дослідженнями встановлено, що економіка України значною мірою залежить від агровиробництва, але через війну аграрний сектор зазнає величезних збитків. Показники вітчизняного загального експорту порівняно з довоєнним періодом зменшилися майже удвічі, сільськогосподарські угіддя та незібраний урожай становлять половину всієї структури ушкоджень у сільському господарстві. Через постійні бойові дії у фермерів немає можливості закупити корми та надати ветеринарні послуги сільськогосподарським тваринам, унаслідок чого вони гинуть. Важкий економічний стан агровиробництва пов'язаний із тимчасовою окупацією територій, зменшенням продуктивності сільського господарства, порушенням технологій вирощування культур, нестачею коштів та людських ресурсів, а також постійних військових дій, внаслідок чого сільськогосподарська інфраструктура зазнала небачених руйнувань. Ці причини впливають на внутрішній та зовнішній ринки, що позначається на стані світової продовольчої безпеки.

Ключові слова: сільське господарство, втрати, воєнний стан, виробництво, експорт.

Сільське господарство у будь-якому процесі економічного розвитку держави є важливим елементом регулювання продовольчої безпеки, оскільки гарантує продовольчу безпеку для населення та незалежність держави.

Аграрний сектор України займає визначальне становище не лише в економіці країни, а й у глобальній економіці, займаючи при цьому свою нішу у сегменті світової продовольчої безпеки. Так, 2020 року, за даними ФАО, експортний потенціал країни оцінено близько 49 млрд доларів США, а 2021 року – 68 млрд доларів США. Крім того, частка агропродовольчих товарів у загальному обсязі експорту становила понад 40% щорічно (Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО)).

Російське вторгнення в Україну стало поворотним моментом для всього світу та поставило під загрозу безпеку, міжнародну економіку та глобальну енергетичну архітектуру. За сучасних умов у глобалізованому світі війну не можливо локалізувати в одному регіоні, оскільки наслідки збройного нападу росії на Україну відчутні у багатьох країнах, охоплених ланцюжками постачання продовольства.

Так, 2022 рік, який розпочався російським вторгненням, характеризувався зовсім іншими показниками експорту порівняно з довоєнним періодом. За численними даними вчених, повномасштабна війна росії проти України призведе до того, що українська економіка може скоротитися на 45%. За підрахунками фахівців Міністерства аграрної політики та продовольства України, у сільському господарстві прямі збитки та непрямі втрати сумарно становлять понад 40 млрд. доларів США [1-2].

Проблеми експорту продукції з України, пов'язані з блокадою портів, призвели до того, що українським виробникам доводиться або орієнтуватися на внутрішній ринок, або шукати шляхи експорту, довше зберігаючи свій товар і збільшуючи фінансові втрати. При цьому важливо зазначити, що морська блокада призвела до зростання цін на доставку, оскільки експортери змушені були перебудувувати логістичні ланцюжки залізницею, річковими портами та вантажівками, а також скорочення попиту на експортно-орієнтовані культури через фізичні обмеження каналів експорту.

Через війну сільськогосподарські землі в Україні зазнали двох видів ушкоджень – це пряме фізичне пошкодження та замінування. Пошкодження родючого ґрунтового шару спровоковано вибухами від ракетних ударів, обстрілів артилерійськими снарядами, а також військовою технікою. Крім того поля із нерозірваними боєприпасами створюють смертельну небезпеку для фермерів під час виконання польових робіт. За даними Міністерства захисту навколишнього середовища та природних ресурсів України, вибухи мін забруднюють ґрунт важкими металами (свинець, кадмій, нікель, стронцій, титан та ін.), унаслідок чого ґрунт стає непридатним для подальшого сільськогосподарського використання аж до виведення його з цього стану [3-5].

Крім знищення матеріальних активів виробники сільськогосподарської продукції зазнають ще непрямих втрат, пов'язаних з недоотриманими доходами від зменшення кількості виробленої продукції, зменшення доходу через порушення логістичних ланцюгів та зниження цін на внутрішньому ринку, а також додаткові витрати із-за подорожчання засобів виробництва. Унаслідок війни 2022 року встановлено вагомий недобір врожаїв сільськогосподарських культур, пов'язаний зі зменшенням площі сільськогосподарських угідь, а також зі спрощенням технологій вирощування культур унаслідок нестачі та високих цін на матеріальні складові агротехнологій (органічні і мінеральні добрива, засоби захисту рослин, паливо, сільськогосподарська техніка та ін.) [6-8].

Разом з тим, названі вище основні причини негативно впливатимуть на короткострокове зростання експорту. Однак у довгостроковій перспективі ситуація зміниться, оскільки переорієнтація та диверсифікація експортних ринків нині є одним із найважливіших завдань аграрного сектору України. Учасники українського аграрного ринку зможуть реалізувати не лише свій величезний виробничий, а й економічний потенціал та забезпечити подальше зростання й інтеграцію до міжнародної економічної системи. Завдяки багатству ресурсів Україна відіграє важливу роль у світових постачаннях сільськогосподарської та харчової продукції та має добрі перспективи розвитку. Тож цілком можливо, що Україна стане одним із провідних експортерів сільськогосподарської продукції у світі.

Таким чином, російське вторгнення в Україну завдало удару ключовому сектору економіки України – сільському господарству, унаслідок чого зросла невизначеність щодо доступу до обраних продуктів харчування та соціального зубожіння. Проблеми, пов'язані з експортом сільгосппродукції, призвели до посилення загрози для глобальної продовольчої безпеки і невизначеність збережеться до завершення бойових дій і цілковитої перемоги УКРАЇНИ !

Список використаних джерел:

1. Cláudia, M. Freire, D., Abrantes, P., Show, A., Pereira, P. (2022). Agricultural land systems importance for supporting food security and sustainable development goals: A systematic review. *Science of The Total Environment*, V. 806. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.150718>.
2. Fiott, D. (2022). The Fog of War: Russia's War on Ukraine, European Defence Spending and Military Capabilities. *Intereconomics*, 57(3), 152-156.
3. Glaubien, T., Svanidze, M., Götz, L.J., Prehn, S., Jaghdani, T.J., Djuric, I., Kuhn, L. (2022). The war in Ukraine exposes supply tensions on global agricultural markets: Openness to global trade is needed to cope with the crisis. *IAMO Policy Brief*, No. 44e, Pp. 1-9.
4. Jiang, G.H., Ameer, K., Kim, H.Y., Lee, E.J., Ramachandrainah, K., Hong, G.P. (2020). Strategies for Sustainable Substitution of Livestock Meat. *Foods*, 9, 1227. doi: 10.3390/foods9091227.
5. Негрей, М.В., Трофімцева, О.В. (2022). Аналіз функціонування аграрного сектору України за умов війни. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Економічна»*, №102. DOI: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2022-102-06>.
6. Онищенко, В. П. (2023). Українська економіка під час військової агресії РФ та у період післявоєнного відновлення. *Екон Ukr.*, (1): 3-19.
7. Сарай Н.І. 2022. Стратегія управління економічною стійкістю торговельного підприємства. *Економіка та суспільство*, 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44>

8. Шувар І.А., Шувар Б.І., Корпіта Г.М., Lipińska H., Teresa Wyłupek, Waldemar Martyn, Andrzej Samborski (2022). Проблеми рільництва в Україні у контексті глобальних змін клімату та воєнного стану. Інноваційні технології в рослинництві: матеріали V Всеукраїнської наукової інтернет-конференції (25 травня 2022 р., м. Кам'янець-Подільський). Кам'янець-Подільський: ЗВО «Подільський державний університет», С.182-187.

Abstract. Russia's war against Ukraine caused significant losses to the economy of Ukraine in general and in the field of agriculture in particular. Therefore, the analysis of costs and their nature caused by hostilities, as well as the current economic situation in Ukraine, are relevant for research. The purpose of the study is to determine the impact of the war in Ukraine on the state of agriculture and the country's economy in general. Studies have established that the economy of Ukraine largely depends on agricultural production, but due to the war, the agricultural sector is suffering huge losses. Compared to the pre-war period, indicators of domestic total exports have almost halved, agricultural land and unharvested crops account for half of the entire structure of damages in agriculture. Due to constant hostilities, farmers are unable to purchase fodder and provide veterinary services to farm animals, as a result of which they die. The difficult economic condition of agricultural production is associated with the temporary occupation of territories, a decrease in agricultural productivity, a violation of crop cultivation technologies, a lack of funds and human resources, as well as constant military actions, as a result of which the agricultural infrastructure has suffered unprecedented destruction. These reasons affect domestic and foreign markets, which affects the state of global food security.

Keywords: agricultural sector, losses, martial law, production, export.